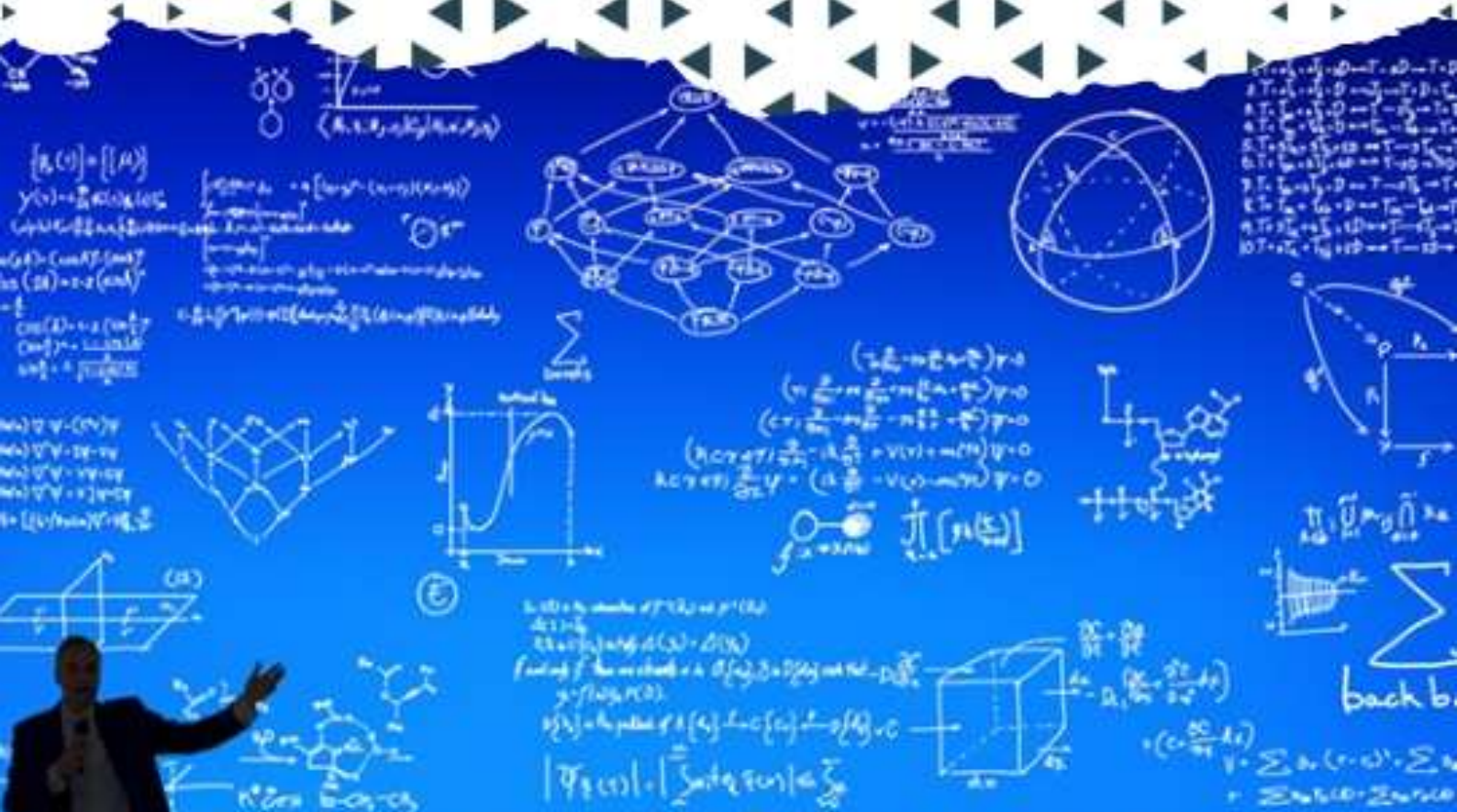

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

+998335668868

<https://innoworld.net>

Google Scholar doi

zenodo

OpenAIRE

2025

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2025-YIL № 5-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

**Academic
Resource
Index
ResearchBib**

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

Volume 2 Issue 5 | 2025 |

+99894 5668868 | @Anvarbek_PhD

Page | 2

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik texnologiyalardan foydalanish tajribasini o'rganishning ahamiyati**Nosirova Dilafruz Faxritdinovna**

Namangan davlat pedagogika instituti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi(boshlang'ich ta'lim) yo'nalishi magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik texnologiyalardan foydalanish bo'yicha amaliy tajribasini o'rganishning nazariy va amaliy ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilish, zamonaviy ta'lim jarayonida interaktiv metodlar, raqamli vositalar, kompetensiyaviy yondashuv va shaxsga yo'naltirilgan pedagogika boshlang'ich ta'lim samaradorligini oshirishning yetakchi omillari ekanligi asoslab berilgan. Turli davlatlarning ilg'or metodik tajribalarini o'rganish, o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish hamda pedagogik texnologiyalarni o'quv jarayoniga samarali integratsiya qilish yo'llari yoritilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, pedagogik texnologiya, o'qituvchi kompetensiyasi, innovatsion metodlar, raqamli vositalar, o'quv jarayoni, tajriba almashish.

Bugungi kunda ta'lim jarayoni tubdan o'zgarib bormoqda. Raqamli texnologiyalar, interaktiv metodlar, multimodal ta'lim vositalari va differensial yondashuv boshlang'ich ta'limning muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda. Shuning uchun boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik texnologiyalardan foydalanish bo'yicha tajribasini chuqur o'rganish ta'lim sifatini oshirishda strategik ahamiyat kasb etadi. O'qituvchining texnologik savodxonligi uning o'quv jarayonini boshqarish, o'quvchini mustaqil fikrlashga yo'naltirish va zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirish qobiliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarini har tomonlama tarbiyalashda ularning kamolot xususiyatlarini bilish va hisobga olish katta ahamiyatga ega. Insonning shaxs sifatida shakllanishida bir qancha omillar ta'sir etib, uni komillik sari yetaklaydi. Komillikning eng asosiy shartlari sifatida aqliy, axloqiy, ruhiy va jismoniy ulg'ayish inobatga olinadi. Ularning ta'siri ostida ma'naviy barkamollik hosil bo'ladi. Bolalarga tarbiya berishning eng zarur shartlaridan biri ularning ma'naviy barkamolikka erishishidir. Bolaning ma'naviy barkamolligi aqliy qobiliyatlarining o'sishi, axloqning rivoj topishi, ruhiyatning yetukligi, jismoniy jihatdan sog'lom bo'lishi kabi yo'nalishlarni qamrab oladi.

Boshlang'ich sinflarda o'qitiladigan barcha fanlar, ularning bo'limlari, har bir mavzu va tushunchalar alohida e'tibor bilan tanlanadi. Boshlang'ich ta'lim mazmuni o'quvchilar bilimlarining asosiy poydevori hisoblanadi. Ta'lim mazmuni har bir davr uchun o'ziga xos holda ilmiy asoslanadi. Bir davr uchun to'la mos bo'lgan bilimlar majmuasi keyingi davrda ilm-fan taraqqiyotidan orqada qolishi va o'quvchilar uchun ma'naviy eskirishi mumkin. Ta'lim mazmuni o'quvchilarga qaysi sinfda nimani o'qitish, qaysi yoshda bola qanday o'quv materialini o'zlashtira oladi, fan asoslarini, o'quv predmetlarini qanday tartibda va izchilikda o'qitish kerak degan masalalarga bog'liqdir.

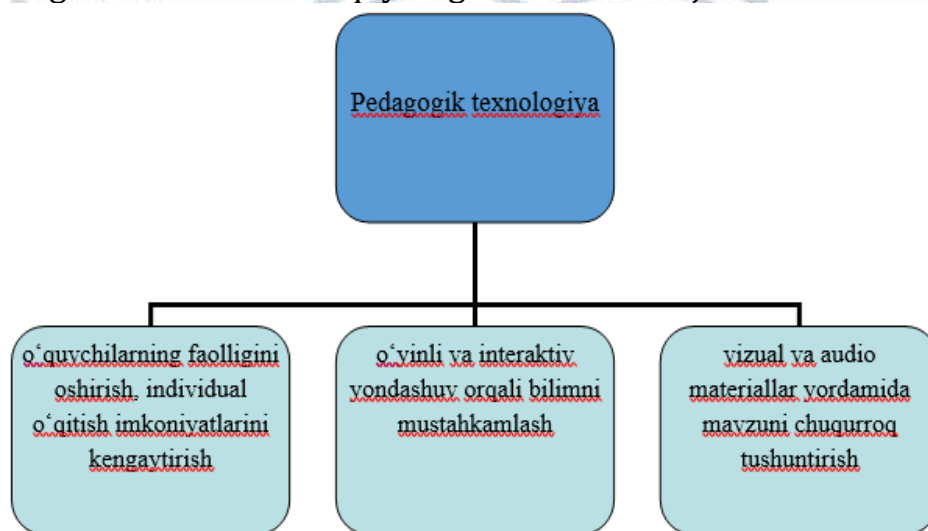

Pedagogik texnologiya ta'lim shakllarini optimallashtirish maqsadida o'qitish va bilimlarni o'zlashtirish jarayonining inson salohiyati va texnik resurslarni qo'llash, ularning o'zaro ta'sirini aniqlashga imkon beradigan tizimli metodlar majmuasidir [1. 25-b].

Yuqorida keltirilgan tushunchalarni ta'lim jarayoniga ko'chiradigan bo'lsak, pedagogik texnologiya pedagogning o'qitish vositalari yoramida o'quvchilarga muayyan sharoitlarda ko'rsatgan tizimli ta'siri natijasida ularda jamiyat uchun zarur bo'lgan va oldindan belgilangan ijtimoiy sifatlarni shakllantiruvchi jarayon deb ta'riflash mumkin. Hozirgi davrga kelib yetuk olim bilan bir qatorda oddiy maktab o'qituvchisi, hatto bolalar bog'chasi tarbiyachisi ham mashg'ulotlarda pedagogik texnologiya elementlarini qo'llamoqdalar.

Boshlang'ich ta'lim tizimida ham pedagogik texnologiyalarning o'rni beqiyosdir. Birinchi sinfdan boshlab maqsadli rejalashtirilgan, interfaol metodlarni qo'llagan holda tashkil etiladigan darslar o'quvchilarning faolligini oshiradi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari kichik guruhlarda ishlaganida, o'zaro bir-birlariga tushuntirganlarida, mikroguruhlar orasidagi munozaralarda yaxshi ishtirok etadilar. Oddiy darsda sust o'tiradigan o'quvchilar ham didaktik yoki rolli o'yinlar tarzida tashkil etilgan darslarda o'zlarini ko'rsatishga harakat qiladilar. Chunki bunday darslarda o'quvchilarning har bir fikri inobatga olinadi, rag'batlantiriladi, eng asosiysi tanqid qilinmaydi, uyaltirilmaydi. Kichik guruh a'zolari har bir savolga maslahatlashgn holda javob topadilar. Talim jarayonida interfaol metodlar orqali o'quvchilarda insonparvarlik, tashabbuskorlik, mehnatsevarlik, hamjihatlik, bilim olishga intilishni shakllantirish mumkin.

Pedagogik texnologiyalar dars jarayonini ilmiy asosda loyihalash, tashkil etish va nazorat qilish imkonini beruvchi metodlar majmuasidir [2. 48-b]. Boshlang'ich sinflarda ular quyidagi vazifalarni bajaradi:

1-rasm. Pedagogik texnologiyaning vazifalari.

Dars jarayonida boshlang'ich sinf o'qituvchilari tomonidan "Aqliy hujum", "Shaxsiy fikr", "Klaster", "Ven diagrammalari", "BxBxB", "Rolli o'yinlar" kabi interfaol ta'lim metodlari, munozara va slaydli taqdimotlardan unumli foydalanish dars samaradorligini oshiradi va kafolotlangan natijaga erishishga

imkon yaratadi. Boshlang'ich ta'limda pedagogik innovatsiya va pedagogik texnologiyalar asosida darslarni tashkil etish muammosi muhimdir. Pedagogik texnologiya asosida tashkil etiladigan darslar o'quvchilarning o'z aqliga, imkoniyatlariga, ishonchni ortirishga sabab bo'ladi. Boshlang'ich ta'limda pedagogik innovatsiya va pedagogik texnologiyalar asosida darslarni tashkil etish orqali o'quvchi, bilim oluvchilarning hayotda o'z o'rnini munosib topishlariga, ularda mustaqil fikrni shakllantirishga, o'zidagi qobiliyatni yuzaga chiqarishda imkon yaratiladi.

So'nggi yillarda boshlang'ich ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining qo'llanilishi kengaydi. Elektron darsliklar, multimedia prezentatsiyalari, onlayn testlar, virtual laboratoriyalar o'quvchini mavzuga yanada chuqur jalb qiladi. Raqamli texnologiyalar mavzuni vizuallashtirib, mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantiradi, o'quv motivatsiyasini oshiradi hamda o'qituvchi mehnatini yengillashtiradi.

Pedagogik texnologiyalardan foydalanish bo'yicha o'qituvchilar tajribasini o'rganish bir necha sababga ko'ra muhimdir:

1. Ilg'or amaliyotlarni aniqlash - tajribali o'qituvchilar dars jarayonida yangi metodlarni samarali qo'llaydi, ularning amaliyoti boshqalarga namunaviy bo'lishi mumkin.
2. Muammolarni aniqlash - qaysi texnologiyalarni qo'llashda qiyinchiliklar mavjudligi, resurslar yetishmovchiligi yoki metodik qo'llanmalar kamligi tahlil qilinadi.
3. Kasbiy rivojlanishni rejalashtirish - o'qituvchilar kompetensiyasini oshirish bo'yicha seminar, trening va metodik ko'rsatmalar ishlab chiqish uchun asos yaratiladi.
4. Ta'lim strategiyalarini takomillashtirish - amaliyotdan kelib chiqqan holda o'quv dasturlari, metodik qo'llanmalar va baholash mezonlari takomillashtiriladi[3. 35-b].

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi shaxsining ijtimoiy pedagogik faoliyatida u tomondan egallangan pedagogik-psixologik bilimlar, pedagogik amaliyot va ishlab chiqarish amaliyotlari alohida o'rin tutadi. Chunki talabani bo'lajak o'qituvchi sifatida pedagogik va psixologik omillar mohiyatini bilib amalga tadbiq etib borishi ijtimoiy pedagogik faoliyatning mazmun va mohiyatini yanada boyishiga olib keladi. Pedagogik amaliyot jarayonidagi ijtimoiy pedagogik faoliyat motivatsiyasi ayni paytda pedagogik omil vazifasini o'tashi mumkin. Amaliyot jarayonida talaba o'qituvchilik kasbiga nisbatan qiziqishi ortib borishi yaqqol ko'zga tashlanadi. Bolalar olamiga kirish, bola qalbiga yo'l topish, unda yangi bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish, talabani egallayotgan kasbiga nisbatan mas'uliyat hissini ortib borishini tobora tushunib yetadi. Kasbning o'ziga xos nozik qirralarini amaliyot jarayonida o'rganadi. Shu bilan birga o'quvchi, ya'ni shaxs olamiga xos muhitning tobora ichiga kirib borishga intilgani sari o'qituvchilik kasbining ijtimoiy rivojlanishidagi o'rnini anglay boshlaydi.

Hozirgi davrda mamlakatimizda ta'lim-tarbiyaning axborot kommunikatsiya tizimi, internet tarmoqlari va zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan bog'liq yangi imkoniyatlar yaratib berilmoqda. Ta'limni an'anaviy usullari o'rnida interfaol usullarni qo'llash orqali samaradorlikka erishish dolzarb bo'lib turibdi. Inovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalarini o'quv jarayonida qo'llashga bo'lgan qiziqish kundan kunga rivojlanib bormoqda. Bunday bo'lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchilarni faqat tayyor bilimlarni egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni dars jarayoniga tadbiq etishda ularning egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topishlariga, hatto xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishlariga o'rgatadi. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahoratga oid bilim, tajriba va interfaol usullar o'quvchilarni bilimli, ko'nikma va malakaga ega bo'lishlarini ta'minlaydi. Interfaol usullar - bu jamoa bo'lib fikrlash deb yuritiladi, ya'ni pedagogik ta'sir etish usullari o'ziga xosligi shundaki, ular faqat pedagog va boshlang'ich sinf o'quvchilarning kichik guruhlariga bo'lib, birgalikda faoliyat ko'rsatishi orqali amalga oshiriladi. Bunday pedagogik hamkorlik jarayoni o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ularga quyidagilar kiradi:

- o'quvchining dars davomida befarq bo'lmaslikka, mustaqil fikrlash, ijod etish va izlanishga majbur etishi;
- o'quvchilarni o'quv jarayonida fanga va bilim olishga bo'lgan qiziqishlarini doimiy ravishda bo'lishini ta'minlashi;
- o'quvchining bilimga bo'lgan qiziqishini mustaqil ravishda bajarishi va har bir masalaga ijodiy yondashgan holda kuchaytirishi[4. 112-b].

Pedagog va o'quvchilarning hamisha hamkorlikdagi faoliyatini tashkil qilishni nazarda tutadi. Jamiyat taraqqiyoti hech qachon to'xtab qolmaydi, uning g'ildiragi doimo oldinga qarab aylanaveradi, bu borada ilg'or pedagogik texnologiyalarni dars jarayoniga keng tadbiq etishimiz darkor. Dars jarayonida o'quvchilarga ta'lim-tarbiyani birgalikda olib borish maqsadga muvofiqdir. O'qituvchi o'quvchilarni ma'naviy, badiiy va axloqiy madaniyatlarini shakllantirishi, ularda milliy g'urur va vatanparvarlik tarbiyasini amalga oshirishni ta'minlashi zarur. Ilg'or pedagog murabbiylar tajribasi bilan bir qatorda oddiy o'qituvchilarning faoliyatlari ham o'rganib boriladi. Chunki tajribalarni o'rganish jarayonida muammo, yutuq va kamchiliklar aniqlanadi. Bunda kuzatish, intervyu olish, anketalashtirish, o'quvchilarning yozma va og'zaki hamda amaliy va ijodiy ishlari, pedagogik hujjatlarni o'rganish metodlaridan unumli foydalaniladi. O'qituvchi-o'quvchi darsning maqsaddan natijaga erishishida qanday texnologiyani tanlashlari ularning ixtiyorlarida, har ikkala tomonning asosiy maqsadi aniq natijaga erishishga qaratilgan, bunda o'quvchilarning bilim saviyasi, guruh xarakteri, sharoitga qarab ishlatiladigan texnologiya tanlanadi[5]. Masalan, natijaga erishish uchun balki film, tarqatma material, chizma va plakatlar, turli adabiyotlar, axborot texnologiyasi kerak bo'lar, bular o'qituvchi va o'quvchiga bog'liq. O'qituvchi o'qitish jarayoni oldindan loyihalashtirishi zarur. Bu jarayonda pedagog o'quv predmetining o'ziga xos tomonini, joy va sharoitni, eng asosiysi, o'quvchining

imkoniyati va ehtiyojini hamda hamkorlikdagi faoliyatini tashkil eta olishini hisobga olishi kerak, shundagina, kerakli kafolatlangan natijaga, o'quvchini ta'limning markaziga olib chiqa olishga erishish mumkin.

Xulosa o'rnida ta'kidlash joizki, bunday natijaga erishish amaliyotda, o'quv jarayonida innovatsion va axborot texnologiyalarni qo'llashni taqazo etadi. Bular yangi interfaol usullar va ta'lim metodlari hamda hozirda dars jarayonida qo'llaniladigan yangi pedagogik texnologiyalar shular jumlasidandir. Shu bilan birgalikda aytish lozim-ki, yuqorida keltirilgan zamonaviy metodlar yoki o'qitishning samarasini oshirishga yordam beruvchi texnologik treninglardan keng foydalanilsa, o'quvchilarda mantiqiy, aqliy, ijodiy, tanqidiy va mustaqil fikrlash shakllanadi. Ayniqsa, o'quvchilarning qobiliyatlarini rivojlantirishga, raqobatdosh, yetuk mutaxassis bo'lishlarida hamda mutaxassisga kerakli bo'lgan kasbiy fazilatlarini tarbiyalashga yordam beradi. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik texnologiyalardan foydalanish bo'yicha tajribasini o'rganish ta'lim sifatini oshirishning muhim omilidir. Ilg'or metodlar va raqamli vositalarni dars jarayoniga ongli ravishda tatbiq etish o'quvchilarning bilim faolligini kuchaytiradi, kompetensiyasini rivojlantiradi hamda zamonaviy ta'lim talablari bilan uyg'unlashadi. Shuningdek, o'qituvchilar o'rtasida tajriba almashish tizimini shakllantirish, malaka oshirish dasturlarini takomillashtirish va xalqaro tajribalarni o'rganish boshlang'ich ta'limni modernizatsiya qilishda muhim o'rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. H.T.Omonov, M.B.Xattabov, "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat", T-2016, 25-bet.
2. O'.M.Asqarova, M.Xayitboyev, "Pedagogika", Toshkent – 2008, 48-bet.
3. B.Ziyomammedov, "Ta'lim texnologiyalari". T.: 2012., 35-bet.
4. Umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida Vazirlar Mahkamasinig 2017-yi 6-apreldagi 187-sonli qarori, 112-bet.
5. www.pedagog.uz